

Dnr 2020/05758/SOF

Remissvar från
Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner

Departementspromemoria *Stärkt barnsättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bland annat omedelbar placering, sekretess och skolgång* (Ds 2020:16)

Sammanfattning

Vi anser att intentionen med departementspromemorian och många av dess förslag är positiva för att stärka barns rättigheter i skyddat boende. Vi ställer oss därför bakom såväl departementspromemorian Ds 2020:16 som SOU 2017:112 Ett fönster av möjligheter. Av samma anledning har vi en oro över SOU 2020:47 Framtidens socialtjänst vars förslag riskerar att avsevärt otillgängliggöra barns rättigheter, bland annat då förslaget föreslår att vistelse på skyddat boende inte ska föregås av någon biståndsprövning eller beslut vare sig för vuxna eller för barn.

Sammanfattningsvis ser vi i promemorian Ds 2020:16 följande positiva aspekter som vi särskilt vill lyfta:

- *det tydliga fokuset på barnets behov och rätt till stöd, hjälp och omvårdnad oavsett vårdnadshavarnas samtycke och egna situation samt*
- *att barnet har ett eget ärende hos och biståndsbeslut från socialtjänsten för att säkerställa tillgång till behovsbaserad vård och omsorg samt uppföljning för att tillse kvalitativa insatser.*

De delar vi i huvudsak ser behov av fortsatt utredning inkluderar förslag om hur vårdnadshavarnas samtycke hanteras i relation till LVU, samt vissa otydligheter gällande barns rätt till skolgång.

Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner utgår i följande remissvar från den kunskap vi har om barns och mödrars egna upplevelser och berättelser av skyddat boende, bland annat så som de beskrivs i rapporten *Min tur att berätta – barns röster om att leva med våld* (se Sveriges Stadsmissioners och Bris projekt Barns rätt i skyddat boende <https://www.sverigesstadsmissioner.se/dettaorvi/skyddat-boende-med-barnfokus>).

Vidare baseras svaren på professionell erfarenhet av att driva flera olika verksamheter som möter våldsutsatta kvinnor och barn, bland annat flera skyddade boenden i olika städer. Vi har i samverkan med andra Barnrättsorganisationer mött liknande erfarenheter som ytterligare stödjer våra slutsatser i såväl rapporten som i utvecklandet av våra verksamheter där vi möter våldsutsatta barn.

3.1.1 Barn ska kunna placeras omedelbart i skyddat boende.

Synpunkt 1: Det är positivt att placeringsbeslut för varje barn innebär krav på individuell behovsutredning och att varje barn ska få information och göras delaktigt. Det motverkar att barn blir osynliggjorda, otrygga och upplever rädsla i flykten till skyddat boende.

”Jag förstod ingenting. Två vuxna kom och hämtade mamma och mig och vi åkte jättelångt in i skogen. Jag grät hela tiden och var jätterädd.”

Citat ur rapporten *Min tur att berätta. Barns röster om att leva med våld.*

I rapporten *Min tur att berätta* beskriver barnen hur de vid flytten till skyddat boende saknat information om vad som hänt, vart de varit på väg, vad de kunnat vänta sig och vilka vuxna som varit närvarande vid flykt, transport och mottagande i skyddat boende. Barnen beskriver att ovetskapen innebär rädsla, otrygghet och förvirring som de inte mått bra av. Likaså berättar barnen att de inte blivit tillfrågade och ofta inte ens vidtalade av vuxna när våld har upptäckts och föranlett flytt till skyddat boende. Mot bakgrund av barnens berättelser om sina upplevelser, känslor och hur de hade velat bli bemötta och informerade, tycker vi att förslagets utgångspunkt om individuella placeringsbeslut för varje barn är bra. Att ge barn egna placeringsbeslut innebär att det skapas krav på att utreda barnets situation, dennes behov och att göra barnet delaktigt utifrån dess ålder och mognad. Detta bör kunna leda till att barnen i mindre grad lämnas i okunskap och rädsla om det som händer dem vid flytten till skyddat boende. Även om det omedelbara omhändertagandet enligt 6 § LVU av naturliga skäl inte kan föregås av en omfattande utredning av barnets individuella behov, bör promemorian kunna leda till en ökad skyldighet för socialnämnden att bemöta barnet som ett eget rättssubjekt och en individ med behov av och rätt till information och delaktighet, även i det akuta skedet, där barnets bästa och behov av att skyddas från fortsatt våldsutsatthet är det primära.

3.1.2 Bestämmelser om handläggning

Synpunkt 2: Placering i skyddat boende enligt 6 § LVU innebär i vissa fall risk för placeringens omedelbara upphörande samt vårdnadshavares överklagande av Förvaltningsrätts beslut enligt LUV. Vi efterfrågar konsekvensanalys och kompletterande bestämmelser för att säkra kontinuerlig trygghet för varje barn. Vidare efterfrågar vi kunskapskrav om barn och våld och en barnrättssäker process i beslutande Förvaltningsrätt.

”Den viktiga kontinuiteten och tryggheten har svårt att utvecklas för den som befinner sig på flykt.”

”Varför får jag inte vara med på rättegången? Varför får jag inte berätta vad som hände mig?”

Citat ur rapporten *Min tur att berätta. Barns röster om att leva med våld.*

Som en följd av barns placering i skyddat boende med stöd av LVU, gäller att det omedelbara beslutet enligt 6 § LVU ska underställas förvaltningsrätten inom en vecka. Om så inte sker faller beslutet och placeringen ska omedelbart upphöra. Likaså ska placeringen upphöra omedelbart om förvaltningsrätten inte fastställer beslutet. Förvaltningsrättens beslut om fastställande av omedelbart omhändertagande enligt LVU lämnar också möjligt att överklaga för våldsutövande vårdnadshavare som är part i målet.

Vi efterfrågar en konsekvensanalys av vad det skulle innebära för barnet. Dels utifrån vad fyra veckors utredningstid innan placering kan ske enligt SoL, skulle innebära i form av osäkerhet för ett barn såväl som för föräldern. Dels om vart barnet ska ta vägen om beslutet enligt 6 § LVU inte underställs förvaltningsrätten, fastställs av densamme alternativt överklagas av våldsutövande vårdnadshavare. Vad får det för konsekvenser för barnet om det saknas placeringsbeslut eller placeringsbeslutet hävs? Ska barnet då flyttas hem till den andre vårdnadshavaren oavsett om denne är våldsutövare eller ej? Eller kommer den vårdnadshavare som barnet är placerat i skyddat boende tillsammans med, också tvingas avbryta sin placering för att söka skydd på egen hand för barnet och sig? Det skulle kunna innebära en påtaglig risk att den våldsutsatta föräldern väljer att återvända till våldsutövaren med barnet, alternativt söker andra möjligheter för skydd utan biståndsbeslut som inte omfattas av socialtjänstens krav på kvalitativt och rättssäkert stöd. Av det vi vet idag skulle det för barnet innebära en påtaglig risk för en tillvaro utan skydd från våld alternativt utan vård, skolgång och kvalitativt stöd i barnets bearbetning av sina upplevelser. Vi vet även från erfarenhet och forskning att återvändo till våldsutövaren kort efter uppbrottet är en synnerligen allvarlig risk för upptrappat och dödligt våld. I uppbrottsprocessen är riskerna som störts för det allvarligaste våldet, det är därför angeläget att kvinnan såväl som beslutande myndighet är trygg med en tillförlitlig rättsprocess.

Synpunkt 3: Placering på skyddat boende med stöd i tvångslagstiftningen LVU riskerar att öka den våldsutsatta föräldrarnas ambivalens till att söka skydd för barnet och sig. Det riskerar i sin tur barnets rätt till skydd och stöd. Vi efterfrågar därför fortsatt utredning om möjlighet att placera barn i skyddat boende med stöd av Föräldrabalken, för att avdramatisera den våldsutsatta föräldrarnas beslut och handling samt förtydliga våldsutövarens brister som förälder och vårdnadshavare.

”Jag märker att mamma inte orkar mer. Jag försöker hjälpa henne, men vi är så ensamma.”

”Vi åker nog hem igen för det brukar vi göra.”

*Citat ur rapporten *Min tur att berätta. Barns röster om att leva med våld.**

Barnen i rapporten har alla varit på flera olika skyddade boenden, ofta på grund av att deras mamma flera gånger återvänt till våldsutövaren. Våldets processer bryter ned den våldsutsatta föräldern psykiskt och innebär att föräldrar i skyddat boende som regel har en ambivalens till att stå fast vid sitt beslut att ha lämnat våldsutövaren. Tyngden/allvaret i att barn ska placeras i skyddat boende med tvångslagstiftningen LVU, med tillhörande förvaltningsrättsliga process, skulle kunna innebära ytterligare en försvarande omständighet för den våldsutsatta föräldern. Det kan öka risken för att denne aldrig söker skydd alternativt avbryter sin placering på skyddat boende, vilket innebär en allvarlig risk för barnet rätt till frihet från våld och såväl psykisk som fysisk hälsa. I promemorian framhålls att LVU-lagstiftningen har bestämmelser om handläggning vilket Föräldrabalken saknar, men vi anser att man bör fortsätta utreda möjlighet att införa bestämmelser i Föräldrabalken som möjliggör barnets placering i skyddat boende utan den ena vårdnadshavarens

samtycke. Om det inte är möjligt att placera barn i skyddat boende med stöd av ändringar i Föräldrabalken, anser vi det dock vara för barnets bästa att placeras enligt LVU än inte alls.

3.5 Barn och unga i skyddat boende ska ha rätt till utbildning i vistelsekommunen

Synpunkt 4: Bestämmelser om barnets rätt till gymnasieskola är positiv för barn i skyddat boende. Stadsmissionen efterfrågar dock förtydligande kring såväl grundskolors som gymnasieskolors ansvar att mellan överlämnande och mottagande skola samordna och upprätthålla kontakt och garantera utbildning för barn vid flytt till och vistelse i skyddat boende. Vidare efterfrågas utredning av ansvar för barnets faktiska tillgång till skolgång genom exempelvis skolskjuts.

”Jag har inte fått gå i skolan på fyra månader.
Ingen från skolan har hört av sig.”

Citat ur rapporten Min tur att berätta. Barns röster om att leva med våld.

Barnen i rapporten berättar alla att de har upplevt avbrott i skolgången som i flera fall pågått i flera månader. För barnen får det flera negativa konsekvenser. Dels halkar de efter vilket innebär en oro för framtiden och en större arbetsbörda att ta igen under kortare period, samtidigt som de ofta upplever sämre inlärningsförmågor på grund av det våld de upplevt och den osäkra situation de befinner sig i. Dels berättar många barn att de utan skolan upplever sig isolerade från en väldigt betydelsefull social arena med andra jämnåriga. Skolan blir också en plats att vara normal på – ett barn bland andra. Detta blir särskilt viktigt för tonåringar som är inne i en utveckling med social utveckling och frigörelse från föräldrarna.

För vissa barn i rapporten bidrog dock otydliga regelverk kring skolans ansvar och skolskjuts till fördröjning av barnets tillgång till skolan. Alla barn i rapporten upplevde långa avbrott i sin skolgång.

Stadsmissionen efterfrågar därför ett förtydligande av riktlinjer kring vilken skola som har ansvar för att upprätthålla kontakt och tillgodose barnets rätt till utbildning vid vistelse i skyddat boende. Likaså bör frågan utredas vidare om vilken kommun som är ansvarig ekonomiskt och i praktiken för att göra skolgången tillgänglig för barnet genom exempelvis att anordna skolskjuts.

Riksorganisationen Sveriges Stadsmissioner

*Författat av:
Sara Liljegren
Catarina Berndtsson
Wafa Issa*